

Іншим видом арт-дискурсу є кінодискурс, який А. Зарецька розуміє як «связный текст, являющийся компонентом фильма, в совокупности с невербальными компонентами – аудиовизуальным рядом фильма и другими значимыми ... экстралингвистическими факторами» [2, с. 12]. Кінодискурс базується на сценарії і створюється за допомогою інструментів кіномови, як, наприклад, монтаж, музичний супровід, шумові ефекти, темп, міміка, жести, мовлення головних героїв тощо [2, с. 17]. Тобто, кінодискурс є синтезом оригіналу твору і сценарію, написаному за ним. Таким чином, можна виділити такі характерні риси кінодискурсу: 1) цілісність та завершеність – ключові елементи, притаманні як кінодискурсу, так і драматургічному та літературному дискурсах; 2) використання інструментів кіномови; 3) синтез вербального і невербального; 4) наявність широких екстралінгвістичних факторів [4, с. 422].

Судячи з попередніх різновидів арт-дискурсу, можна стверджувати, що третій – драматургічний дискурс, поєднує в собі риси двох вищеописаних. Складовими цього дискурсу називають текст драматичного твору, який віддзеркалює події, сюжети, характери, варіанти прочитання як читачами, так і режисером або акторами, перевтілення тексту у театральний перформанс, сприйняття та обговорення цього перформансу глядачами, критиками тощо. Особливою рисою, яка відрізняє драматургічний дискурс від літературного та, насамперед, від кінодискурсу є можливість прямої взаємодії з глядачем, тобто втручання залу у хід подій, що відбуваються на сцені.

Таким чином, під арт-дискурсом ми розуміємо різновид дискурсу, який співвідноситься із мистецтвом та узагальнює такі дискурси, як літературний, драматургічний, музичний, дискурс образотворчого мистецтва, кінодискурс, модельний дискурс тощо.

Рисами, які є притаманні і літературному дискурсу, і драматургічному дискурсу, і кінодискурсу є цілісність і завершеність, а також стерті межі між реальністю і фантазією, між правдою та брехнею у відношенні до об'єктивної реальності.

Література

1. Андрианов М. С. Невербальная коммуникация : психология и право. М. : Ин-тут общегуман. исслед., 2007. 256 с.
2. Зарецкая А. Н. Особенности реализации подтекста в в кинодискурсе : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02. Челябинск, 2010. 22 с.
3. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. М. : Гнозис, 2003. 159 с.
4. Рингевич В. В. Литературный дискурс и кинодискурс в системе арт-дискурса. К. : Філологічні студії, 2017. С. 417–424.
5. Эко У. Отсутствующая структура : введение в семиологию. СПб. : Симпозиум, 2006. 548 с.

УДК 811.161.2:81'42

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СТРУКТУРИ КОНЦЕПТУ В СУЧАСНІЙ КОГНІТИВНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

О. С. Джеріх

Зіставлення та дослідження концептів у різних лінгвокультурах є необхідністю в теперішніх умовах глобалізації і поширення міжнародних зв'язків, що сприятиме взаємопроникненню культур різних народів і держав в межах сучасної цивілізації. Дослідженню особливостей концептів у сучасній когнітивній лінгвістиці та

лінгвокультурології присвятили свої праці Арутюнова Н. Д., Бабушкін А. П., Болдирев Н. Н., Кубрякова О. С., Попова З. Д., Стернін О. І.

Актуальність зумовлена, по-перше, зацікавленістю до вивчення лінгвокультурологічних концептів у зіставному аспекті, по-друге, незважаючи на велику кількість когнітивних досліджень, залишається відкритим ряд питань, які стосуються структури концепту.

Об'єктом дослідження виступає концепт як центральний елемент когнітивної лінгвістики, предметом дослідження є особливості структури концепту. Метою є аналіз підходів до структури концепту у когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології.

Концепт являє собою ментальне утворення в результаті синтезу мовних і немовних засобів вираження, що закріплені у пізнанні індивідуума та колективній свідомості, увібрали в себе людський досвід та відображаються національно-культурну специфіку.

Оскільки концепт має певну структуру, для його дослідження доцільно побудувати номінативне поле, яке охоплює усі засоби мовного вираження, що вербалізують концепт. Під номінативним полем розуміється сукупність мовних вербалізаторів досліджуваного концепту, які включають у свій склад лексико-семантичні групи, тематичні групи, синонімічні ряди, лексико-фразеологічні поля, у певний проміжок розвитку суспільства.

У сучасній лінгвістиці виокремлюють діадну, що складається з ядра та периферії, та тріадну структури концепту, яка представлена поняттєвим, образним та ціннісним компонентами.

Діадну структуру концепту виокремлюють І. А. Стернін та З. Д. Попова, які вважають, що у центрі поля будь-якого концепту знаходиться ядро, тобто ключова лексема, а навколо неї – периферійні компоненти.

Для побудови ядра номінативного поля доцільно виявити ключове слово та його синоніми. Наприклад, ядро номінативного поля концепту «Смерть» утворюють такі лексеми, як нім. *der Tod* «смерть», *das Sterben* «вмирання», *der Tote* «мертвець», *tot* «мертвий», *der Verstorbene* «померла людина», *tödlich* «смертельний», *sterben* «вмирати».

До ядра номінативного поля належать лексеми, які відзначаються високою частотністю вживання, найбільшою узагальненістю за семантикою та стилістичною нейтральністю.

Периферійні компоненти, у свою чергу, виокремлюються шляхом аналізу контекстів, художніх та публіцистичних текстів, побудови лексико-фразеологічного, дериваційного, пареміологічного полів або сполучуваності лексем, які вербалізують концепт у мові.

Тріадну структуру концепту запропонували науковці С. Г. Воркачов та В. І. Карасик, які відносять до складу концепту такі складові: поняттєву, образну та ціннісну. Поняттєва складова відображає, перш за все, дефініційну структуру концепта на матеріалі словникових визначень, поєднуючи інтегральну та найбільш істотні диференційні семантичні компоненти. Щодо образної складової, вона представлена сукупністю вербалізаторів, які утворилися на базі метонімічного або метонімічного переносу. Ціннісний компонент розкривається в оціночних, естетичних, соціокультурних, емоційних та інших аспектах.

Запропоноване дослідження дозволило дійти таких висновків:

1. В когнітивному мовознавстві важливе місце займає опис та визначення структури концепту, складність якого обумовлена неможливістю проконтролювати процес ментальної діяльності.

2. Під концептом розуміється ментальне утворення в результаті синтезу мовних і немовних засобів вираження, що закріплені у пізнанні індивідуума та колективній свідомості.

3. У мовознавстві виділяють діадну структуру концепту, що складається з ядра та периферії, та тріадну, яка представлена поняттєвим, образним та ціннісним компонентами.

Література

1. Карасик В. И. Языковая матрица культуры. М. : Гнозис, 2013.
2. Попова З. Д., Стернин А. И. Когнитивная лингвистика. М. : АСТ: «Восток – Запад», 2007. 226 с.